

Hartslag Heerlen

doorgaan met elan

Introductie

Hartslag Heerlen

Hartslag Heerlen, doorgaan met elan
Operatie Hartslag is een naam die wellicht bekend in de oren klinkt. Het succesvolle Heerlense project begon in 2001 en heeft sindsdien geleid tot opmerkelijke resultaten en tot het winnen van landelijke prijzen. De unieke samenwerking van betrokken partners onder regie van de gemeente leidde tot een verschuiving in denken: niet alleen vanuit de optiek van veiligheid, maar ook vanuit die van de zorg. Maar juist nu het in Heerlen weer veilig is, is het zaak niet te verslappen. Heerlen kan zich weer richten op andere zaken. Bijvoorbeeld op haar rol als cultureel centrum van Parkstad.

“Doorgaan met elan” is dus het credo voor de toekomst. Operatie Hartslag is een kwaliteitsnaam voor de stad geworden, die onder het motto ‘Hartslag Heerlen’ wordt voortgezet. Zij heeft de potentie om niet alleen lokaal, maar ook regionaal en mogelijk op nog grotere schaal effectief te zijn. Het is daarom van belang dat de lessen uit Operatie Hartslag goed beschreven en geanalyseerd worden: voor de korte termijn om het elan erin te houden, voor de langere termijn om een collectief geheugen te hebben en om anderen ter inspiratie te kunnen dienen. Moge dit boekje daaraan een bijdrage leveren.

Mr. A.M.G. Gresel
burgermeester Gemeente Heerlen
maart 2008

Heerlen is een stad met een bewogen verleden.

De opkomst van de mijnen in de vorige eeuw zorgde voor een geweldige urbanisatie. Een bloeiperiode volgde, maar na de sluiting van de mijnen in de jaren 70 viel de stad ver terug. Er brak een periode aan van massale en langdurige werkloosheid. Veel mensen zochten hun heil elders, waardoor het inwonersaantal daalde. Voeg daarbij de centrumfunctie van de stad in een grensregio en de aanwezigheid van een internationaal vervoersknooppunt als het NS-station en de ideale voedingsbodemp voor het ontstaan van de drugsproblematiek in de stad is duidelijk.

Terug naar het jaar 2000. Toentertijd bevonden zich 750 actieve drugsverslaafden en 200 daklozen in de stad. Er bestond een florerende harddrugscene, inclusief straatprostitutie, voornamelijk op en rond het NS station. Vechtpartijen, bedreigingen en overdoses (25 drugsdoden tussen 1994 en 2000) waren aan de orde van de dag. Bewoners hadden het gevoel dat de stad was geannexeerd door dealers, verslaafden en daklozen. Heerlen was niet meer van de inwoners. De burger had geen vertrouwen meer in de overheid. De NS dreigde de Intercitystatus van het station op te heffen. Incidentele acties van de politie zetten nauwelijks zoden aan de dijk. Kortom, er moest iets gebeuren.

Hartslag
Zorg en handhaving

Hartslag Heerlen

doorgaan met elan

Start Operatie Hartslag (2001)

De urgentie om de zaak aan te pakken was hoog. En ook de politieke wil was aanwezig. De burgemeester van Heerlen, de districtschef van politie, de officier van Justitie, de wethouder verslavingszorg, de Nederlandse Spoorwegen en de zorginstellingen besloten op 15 december 2000 om de overlast gefaseerd op een integrale wijze aan te pakken; onder regie van de gemeente Heerlen. Dit integrale en vernieuwende project kreeg de naam ‘Operatie Hartslag’. De naam stond voor:

- De binnenstad moet haar hartslag weer terug krijgen door een operatie (nu de slagader verstopt was)
- Heerlen als het hart van de regio Parkstad Limburg
- De binnenstad van Heerlen als kloppend hart van de stad Heerlen
- Slag: de gezamenlijke slagkracht
- Hard: preventieve en repressieve maatregelen zijn nodig

Uitgangspunten van de aanpak

Een structurele, beheersbare en veilige situatie in de binnenstad van Heerlen realiseren was het uitgangspunt. Gevolg zou kunnen zijn een uitwaaiing en verplaatsing van de overlastproblematiek. Dat maakte een slagvaardige en structurele aanpak van deze gevolgen noodzakelijk. Alle partners op het gebied van veiligheid en zorg, evenals omwonenden, regio Parkstad Limburg, ondernemers en NS stations onderschreven het project en waren bereid om binnen hun eigen verantwoordelijkheid mee te werken aan

de aanpak drugsoverlast. Er werd gekozen voor een aanpak van alle doelgroepen die aan drugs gerelateerde overlast oplevert: dealers, runners, drugs-toeristen, gebruikers/verslaafden, prostituanten en prostituees. Bovendien werd een aparte projectleider aangetrokken om de regierol van de gemeente te waarborgen. Het beoogde resultaat: een overlast-beleving vergelijkbaar met die in andere grote steden en het terugdringen van de drugscene, zodat die niet langer beeldbepalend zou zijn voor de stad.

Midden in de operatie (2001-2006)

Operatie Hartslag kenmerkte zich in de eerste jaren voornamelijk door een integrale aanpak binnen een strakke regie door de gemeente. Een aanpak, bepaald door het zoeken naar een balans tussen enerzijds zorg en anderzijds repressie. Grenzen van het mogelijke werden opgezocht. Zo werd in de winter een bus

geplaatst voor de verslaafden voor nachtopvang. Maar ook werd een gebied aangewezen waarin preventief fouilleren werd toegestaan. Er kwam een vergunningensysteem voor prostituees op de tippelzone, het gebruik van dwangsommen werd geïntroduceerd, drugspanden in woonwijken werden gesloten. Vooral in de beginsituatie was er sprake van bulkaanpak; grote politieacties met veel arrestaties. Maar ook was er oog voor de zorg voor de eigen verslaafden; onder meer door dagbestedingsprojecten en het opzetten van een 24-uurs voorziening voor daklozen en/of verslaafden.

Operatie Hartslag kon alleen succesvol worden als aan een aantal kritische succesfactoren werd beantwoord: een sterke regierol van de gemeente binnen een sluitende ketenaanpak waarbij via de stuurgroep op directieniveau legitimatie is gewaarborgd, terwijl de projectgroep de uitvoering coördineert. Dit betekent dat bestuurlijk commitment aanwezig moet zijn, dat acties gericht dienen te zijn op uitvoering en oplossingen en dat er een duidelijke legitimatie van de operationele uitvoerders, de frontliners, aanwezig is. Maar ook aandacht voor balans tussen zorg en repressie, de 'best persons' op de juiste plaatsen.

Hartslag Heerlen

doorgaan met elan

Resultaten

In de afgelopen jaren hebben in het kader van Operatie Hartslag ruim vijftig projecten plaatsgevonden. Ook zijn diverse evaluaties uitgevoerd, die een aantoonbare verbetering van de veiligheid laten zien. Er is 24 uren cameratoezicht in het centrum. Er bestaat inmiddels een goed functionerende dag- en nachtopvang in het centrum die voor bijzonder weinig overlast zorgt. Er zijn diverse juridische bestuurlijke instrumenten uitgewerkt en ingezet. Ook heeft het Leger des Heils twee zogenaamde Domushuizen geopend waar verslaafden hun eigen kamer hebben. De aldaar verblijvende (voormalige) zeer actieve veelplegers recidiveren nauwelijks meer. De rol van het gevangeniswezen als partner is van groot belang. Bovendien is er een districtelijk Veiligheidshuis Heerlen opgericht, waar persoonsgebonden maatregelen worden uitgevoerd in een combinatie van handhaving en zorg.

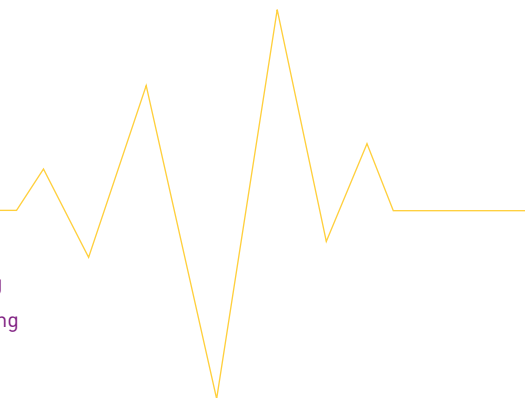
Combinatie van handhaving & zorg

handhaving

24uurs cameratoezicht
extra toezichthouders
sluiting overlastpanden
gebiedsontzeggingen
dwangsom prostituanten
preventief fouilleren

zorg

dag- en nachtopvang
methadonverstrekking
zorgpassysteem
domushuizen
tippelzone op vergunning
dagbesteding verslaafden

Succesfactoren

- het zoeken en vinden van draagvlak op onbekende gebieden (durf), kwetsbaarheid en het creëren van legitimatie door onorthodoxe methodieken
- het inzicht verkrijgen dat zorg en repressie elkaar nodig hebben
- over grenzen heen kijken met respect voor elkaar
- Lef tonen en praktijkinnovatie, uitvoerend gericht
- urgentie
- mandaat voor de frontliners
- gezaghebbende/bindende sleutelfiguren
- bestuurlijk commitment
- regie gemeente, ambtelijk en bestuurlijk
- best persons
- win-win situatie voor allen
- successen vieren
- ontmoetingsplaats creëren voor allen

Hartslag Heerlen

doorgaan met elan

Operatie Hartslag heeft ervoor gezorgd dat de overlast op straat is teruggedrongen (met 70%) en de veiligheidsbeleving verbeterd is. Enerzijds door keihard optreden tegen drugsdealers/-runners en de niet-Heerlense verslaafden te weren. Anderzijds door de Heerlense verslaafden middels drang en dwang in de (zorg) voorzieningen te krijgen. Met het van straat halen van de veelplegers en notoire overlastgeevenden is echter niet voorzien in structurele gedragsverandering. Dat wordt alleen bereikt door een sluitende persoonsgerichte aanpak. Deze aanpak wordt vormgegeven in het Veiligheidshuis Heerlen, waar ketenpartners integraal met elkaar samenwerken en geselecteerde veelplegers en overlastveroorzakers tot positieve gedragsverandering worden aangezet. Basiscomponenten hierin zijn:

1. Vastpakken en niet meer loslaten van geprioriteerde cliënten;
2. Strakke casusregie over de gehele aanpak van de geprioriteerde cliënt;
3. Diagnose en daaropvolgend maatwerkplan op alle leefgebieden (dus aanbod totaalpakket);
4. Doorzettingsmacht in de uitvoering
5. Fysieke aanwezigheid ketenpartners in veiligheidshuis
6. Systeembenadering als uitgangspunt
7. Het in elkaar schuiven van justitiële- en (na) zorgtraject in plaats van tijdsvolgordelijke aanpak: de cliënt centraal en alle relevante ketenpartners eromheen.

Het veiligheidshuis Heerlen werkt met de volgende doelgroepen: meerderjarige veelplegers en notoire overlastgeevenden, probleemjongeren (met daarin ook de minderjarige meer- en veelplegers en de Harde Kernjongeren) en daders van huiselijk geweld.

Dankzij bovengenoemde maatregelen daalden de absolute criminaliteitscijfers. Maar ook het door burgers gerapporteerd slachtofferschap laat een dalende tendens zien, terwijl ook de veiligheidsbeleving van de burgers verbeterde.

Succesvol

Het succes van Operatie Hartslag is zowel nationaal als internationaal niet onopgemerkt gebleven. Er zijn voor dit project diverse prijzen gewonnen. Zoals de Eervolle vermelding Hein Roethofprijs 2003, Kenniscentrum G26 Beste Praktijkvoorbeeld 2004 en de Athena van Binnenlands Bestuur voor het Beste Praktijkvoorbeeld 2005. Door Operatie Hartslag is de overlast in het centrum van de stad beheersbaar geworden. Heerlen kan zich weer richten op andere zaken. Bijvoorbeeld op haar rol als cultureel centrum van Parkstad.

Van Operatie Hartslag naar Hartslag Heerlen

Inmiddels zijn alle doelstellingen van Operatie Hartslag gehaald. Heerlen is verlost van de kwade genius. De projectstatus wordt omgezet in borging van de methodiek in de bedrijfsvoering van de samenwerkende partners. Tijdens een borgingsconferentie begin 2007 bleek voldoende commitment bij alle partners aanwezig te zijn om samen door te gaan tot september 2009. De operatie is geslaagd, maar Hartslag gaat door onder de naam 'Hartslag Heerlen'. Hartslag wordt gecontinueerd in het centrum van de stad. De methodiek wordt verbreed richting buurten (structurele overlastlocaties). Ook vindt er verdieping plaats, het leveren van maatwerk, via een persoonsgerichte benadering.

Hartslag

Zorg en handhaving

Partners:

- gemeente Heerlen
- Openbaar Ministerie
- GGD Oostelijk Zuid-Limburg
- Leger des Heils
- Nederlandse Spoorwegen
- KLPD Spoorwegpolitie
- Regionale Instelling Maatschappelijke Opvang en Zorg (RIMO Parkstad)
- Penitentiaire Inrichtingen Limburg-Zuid
- Politie Limburg-Zuid
- Mondriaan Zorggroep
- busmaatschappij Hermes
- Douane Duitsland
- Koninklijke Marechaussee

Contact:

Armand Vanhommerig
projectleider Operatie Hartslag
T 045-560 50 40
E a.vanhommerig@heerlen.nl
I www.heerlen.nl

met steun van

